

ЛОКАЛЬНІ ВІЙНИ ТА ЗБРОЙНІ КОНФЛІКТИ СУЧАСНОСТІ

УДК 355:32; 355.4; 355 (4/9)

ЗАДОРОЖНИЙ В.П.

<http://orcid//0000-0002-1134-3928>

ПОЛЬЦЕВ І.В.

<http://orcid//0000-0002-0703-4479>

<https://doi.org/10.33577/2313-5603.35.2021.268-280>

ЧИ БУДЕ LAWFARE ВИРІШАЛЬНИМ ЕЛЕМЕНТОМ У ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТАХ ХХІ СТОЛІТТЯ?

В статті розглянуті питання порушень норм міжнародного права у різних збройних конфліктах, різнопланового тлумачення застосування норм права та їх наслідків для подальшої безпеки кожної із сторін конфліктів. На сьогодні дотримання правил ведення війни у міжнародному збройному конфлікті залежить від цілей ворогуючих сторін в даному конфлікті. Кожна сторона у збройному протистоянні вибирає те сприйняття і виконання тих норм права, яке їй вигідне у даний момент. Застосування певних міжнародно-правових законодавчих актів однією стороною з метою тиску на іншу змушує діяти обидві сторони конфлікту відповідно до реалій військово-політичної обстановки. Таке різнобічне тлумачення правових норм у збройному конфлікті є новою формою ведення «гібридної війни» або lawfare (лофеа). В статті також сформульовані шляхи вивчення питань інтеграції форми «гібридної війни» lawfare і з правилами ведення війни та із визначенням важливості lawfare як вирішального елемента у збройних конфліктах ХХІ сторіччя.

Ключові слова: збройний конфлікт, воєнна доктрина, закон, норми права, lawfare.

Постановка проблеми. Загальноприйнятно, що закон є усталеним правилом співжиття, нормою поведінки. Для військово-службовців поняття закону сприймається як незаперечне та неухильне його виконання. В сучасних збройних конфліктах виконання чи невиконання наказу може призвести до різних наслідків: як до виконання бойового завдання, так і до нерішучості командирів на полі бою. На сьогоднішній день дотримання правил ведення війни у міжнародному збройному конфлікті залежить від цілей ворогуючих сторін в даному конфлікті. Кожна

Задорожний Володимир Павлович, викладач кафедри тактико-спеціальних дисциплін факультету бойового застосування військ Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, м. Львів.

Польцев Ігор Вікторович, начальник кафедри тактико-спеціальних дисциплін факультету бойового застосування військ Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, м. Львів.

© Задорожний В. П., Польцев І.В., 2021

сторона у збройному протистоянні вибирає те сприйняття і виконання тих норм права, яке їй вигідне у даний момент. Застосування міжнародно-правових законодавчих актів однією стороною з метою тиску на іншу змушує діяти обидві сторони конфлікту відповідно до реалій військово-політичної обстановки. Таке різнобічне тлумачення правових норм у збройному конфлікті є новою формою ведення гібридної війни або lawfare.

Мета статті – показати на правопорушеннях норм міжнародного права у різних збройних конфліктах різнопланове тлумачення застосування цих норм права та їх наслідків для подальшої безпеки кожної із сторін конфліктів, а також формулювання шляхів вивчення питань інтеграції форми «гібридної війни» lawfare і з правилами ведення війни із визначенням важливості lawfare як вирішального елемента у збройних конфліктах ХХІ сторіччя.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вперше термін «lawfare» ввів вчений, викладач Гарвардського університету Чарльз Данлеп у своєму есе у 2001 році (*Charles Jr. Dunlap, 2001*). До цього часу цей термін визначав «використання закону як зброю війни» та більш специфічно описував «метод збройної боротьби, де норми права використовуються як засіб у захопленні військових цілей».

Відомий афоризм Клаузевіца про те, що війна є «продовженням політичних відносин, які здійснюються іншими засобами» прямо відноситься до теоретичних засад lawfare (*Клаузевиц, 1941*). Більш того, Клаузевіц у своєму аналізі таких складових, як народ, уряд і військо вважав також повчальним, оскільки підтримуючий «баланс» цієї трійці є запорукою успіху у збройних конфліктах. В дійсності, підтримуючий «баланс» залежить від суворого дотримання норм права і, дуже важливо, від свідомості людини.

За останні десятиріччя в матеріалах засобів інформації та міжнародних інституцій також були висвітлені численні випадки порушень норм міжнародного права та правил ведення війни у різних збройних конфліктах сучасності.

Викладення основного матеріалу. Lawfare в широкому сенсі включає різноманітне тлумачення правових актів і міжнародного законодавства під час ведення бойових дій, у забезпеченні кібербезпеки країни, у судових розглядах, в універсальній юрисдикції, а також у статутних правопорушеннях в збройних формуваннях та інших взаємопов'язаних питань.

На сьогоднішній день визначення lawfare у військовій сфері полягає у застосуванні (або незастосуванні) норм права як заміна традиційним засобам збройної боротьби у досягнення певних військових цілей.

Історично роль права у збройних конфліктах була різноманітно представлена, однак часто це було ще одним інструментом у дотриманні чесності і моральної справедливості (*Гачак-Величко, Топчак та інші, 2017: 197*). Така моральна чесність, в загальному, є стимулом для військових формувань, оскільки протилежна сторона може розглядати норми права як щось більше, ніж зброю. Відтак, виникає певна агресивність, до якої військові, зазвичай, мають відношення. Це зумовлює відповідальність закону і, особливо, суворого дотримання військовослужбовцями цих норм права у плануванні і проведенні бойових дій.

Як змінюється повсякчасна відповідальність суворо виконувати вимоги норм права під час виконання бойового завдання у збройних конфліктах? Відповідь знаходиться у роботах барона Карла фон Клаузевіца, можливо, найвідомішого в історії військового теоретика. К. Клаузевіц мав невелику шану до норм міжнародного права як фактора у війні. Попри це, він добре розумів політичну складову – і це є взаємозв'язок до сьогоднішнього розуміння lawfare.

Відомо, що міжнародна торгівля для ефективної діяльності залежить від міжнародного права разом із розмаїттям міжнародних форм. Це, в свою чергу, прискорює глобалізацію права. Як міжнародне право, в основному, проникає у сучасне життя через тенденцію впливу, так існують інші тренди у засобах ведення війни. Якщо додати те, що великий поштовх інформаційних медіа ХХІ сторіччя, де від добових новинних джерел до використання мобільного телефону з камерами посилюється записування різноманітних подій життя, то стає легко зрозумілим, чому інциденти, котрі зовнішньо перекликаються із міжнародними правом, можуть мати значне розпорощення політичного кола країни (*MilitaryReview, 2017: 8-17*).

Сьогодні командири військових підрозділів, знаючи про різноманітні руйнівні впливи та фактори на ведення бойових дій, бажають мати таких партнерів-сусідів у забезпеченні своїх зусиль, котрі відповідно до правових норм законодавчих актів суворо їх дотримуються. Масові протести та учасники цих різних

масових заходів – це ситуація, в загальному, із нерегулярним введенням війни. Особливо чутлива така ситуація до беззаконня, котре підриває зусилля уряду держави щодо наведення порядку. Заходи щодо придушення бунту також передбачають, що такий спосіб боротьби, як lawfare може бути використаний і проти законотворчого суспільства.

Звичайно, правові інструменти і раніше використовувалися у військовій сфері. Так під час ранніх періодів операцій в Афганістані правова «зброя» була використана з метою перешкодження отримання ворожими формуваннями потенційно цінної військової інформації (з комерційно цінних супутникових зображень).

Хоч деякі аналітики сперечаються, що загрози ХХІ сторіччя найбільш часто виникають із недержавними акторами, котрі часто діють за межами права і є вразливі до своїх застосувань. Правова «зброя», наприклад, може бути найбільш ефективним засобом нападу на фінансові організації терористичної мережі. Подібно, правові та інші технології є дуже ефективними для ізоляції бунту від зовнішньої підтримки.

В дійсності, форма lawfare виникла як методологія, в якій основний принцип ефективно побудований на створенні стану, подібно до повітряної оборони. Так, в Афганістані представники радикального ісламістського руху «Талібан» і терористичного угруповання «Аль-Каїда» продемонстрували на собі приклади фальсифікації і були ефективними виконавцями lawfare.

По-перше, «Талібан» і «Аль-Каїда» намагалися демонізувати повітряну зброю через маніпуляцію щодо кількості невимушених цивільних жертвах, котрі можуть виникнути після повітряних ударів. Їх причина є очевидною: точні повітряні удари є найбільш потенційною зброєю, з якою вони можуть зіткнутися.

По-друге посилити організацію опору. Використовуючи медіа, противник вимальовує серед афганців образ ведення війни противником у «несправедливий, негуманний і жахливий спосіб».

На жаль, деякі зусилля щодо протидії lawfare противника показали себе неефективними. Так в червні 2007 року речник НАТО в Афганістані наполягав, що «НАТО не буде вести вогонь по позиціях, якщо поблизу їх там буде цивільне населення» (*DOD News Briefing, May 4, 2007*). Не більше ніж за рік інший речник НАТО заявляв, що «якщо є вірогідність жертви, навіть одного цивільного, ми не будемо завдавати удару, навіть якщо ми думаємо, там є Осама бен Ладен». Право війни не вимагає

нульових жертв серед мирного населення, а точніше, вимагає тільки, щоб воно не мало б відношення до військових цілей (*Charles Dunlap Jr, 2017*). Попри це, у заявах представників НАТО було вказано на можливості використання lawfare.

Ця стратегія є ефективною і сьогодні, не зважаючи на повідомлення, що «талібан умисно збільшує ризики для цивільного населення», розміщуючись серед них. Однак з'являються нові ризики з розвитком технологій повітряного спостереження і точне обладнання, які полягають у створенні повітряних нападів. Проблема полягає у сприйнятті нової зброї. Свого часу генеральний секретар НАТО Яап де Хооп Шеффера точно вказав, що сприйняття є «стратегічним полем бою» і хоче «поставити його у пріоритет стратегічної комунікації», нагадуючи слова, «що талібан залишається безжалісними вбивцями і особами, які зловживають правами людини, котрими вони завжди були такими» (*Associated Press, Jun. 30, 2007*)

«Талібан» – не єдиний противник, що використовує в своїй тактиці таку форму ведення боротьби, як lawfare. У своїх повітряних і наземних операціях в секторі Газа на зламі 2008 – 2009 років Ізраїль зустрів противника, котрий, за даними офіційних чиновників Ізраїлю, насміявся над міжнародним правом у безпрецедентній манері. А саме, газета *New York Times* повідомляла, що приховані склади ракет і зброї «Хамас», включаючи ракетні установки, були виявлені всередині мінаретів і під ними, школами і цивільними будинками. В той час, начальник розвідки Ізраїлю Ювал Діскін у своїй доповіді уряду країни відмітив, що керівник «Хамасу» в секторі Газа знаходився в підвалі будівлі місцевого госпіталю Шіфа – найбільшого в секторі Газа (*Steven Erlanger, 2009*).

Спираючись на свій досвід війни в Лівані 2006 року, ізраїльтяни зробили ретельну та інноваційну підготовку операції в секторі Газа. Окрім застосування ретельної технічної і військової розвідки до підтверджених цілей, а також попередження про руйнування під час повітряних нападів, вони також внесли зміни у свої плани відповідно до порад військових юристів. Так, Ізраїль розповсюдив сотні тисяч листівок і використав свою розвідку в телефонній мережі в секторі Газа для надання попередження до цивільного населення, включаючи телефонні дзвінки в зоні підвищеного ризику.

Однією з найбільших питань контрборотьби для Ізраїля є впровадження концепції «оперативна верифікація». Відповідно до повідомлень видання *Defense News*, майже кожна військова частина мала особливу навчену групу, котра була обладнана відеокамерами, касетами запису та іншим спорядженням з документування. За мету було взято питання «документування подій в реальному часі», поки є «шанс вплинути на громадську думку» під час виконання операції (*Anthony H. Cordesman, 2009: 17*). Не дивлячись на ці зусилля, вчений Антоні Гордсман відмічав, що Ізраїль не порушував правила війни і робив систематичні зусилля щодо обмеження супутніх руйнувань. Однак попри це, Ізраїль має постійний негативний імідж в арабському та ісламському світі, а також в більшості країн Європи. В результаті цього, за даними німецького видання *Der Spiegel*, чиновники Ізраїлю готовились до хвилі позовів з усього світу, котрі заявляли про порушення правил війни (*Thomas Darnstadt and Christopher Schult, 2009*). Тоді світові новинні агенції заявляли, що уряд Ізраїлю присягався захищати своїх солдат від юридичних нападів. Видання *Der Spiegel* також охарактеризувало очікувану правничу акцію *lawfare*, котра була описана ще Клаузевіцем як продовження війни юридичними засобами.

Що все це означає для командирів у збройних конфліктах XXI століття? В першу чергу, є імператив, що військові відкидають тлумачення *lawfare*, котре подає норми права як головну перешкоду у виконанні бойових завдань. Найкраща, більш реалістична оцінка є у викладенні відомого адвоката Натаньяла Берні: *lawfare* часто неправильно застосовується тими, хто позивається, бо існують дуже багато наказів і розпоряджень для військово-службовців і це є погана річ, котра «підставляє ніжку» командирів на полі бою (*Nathaniel Burney, 2007*). Факт полягає в тому, що зразу ж там *lawfare* немає. З часом відбуваються події. Це, по суті, є не добро і не зло. Тут треба взяти до уваги те, що необхідно ефективно використати у своїх діях, перш ніж думати, що цього питання не існує.

Окрім звершеного факту, закон може іноді пропонувати шляхи безкровного досягнення військових цілей. Так, основою для успіху військових формувань у демократичних суспільствах є їх прихильність до конституційного уряду, повага до індивідуальних свобод, а також постійна зовнішня перевірка (аудит) і контроль їхньої тактики і стратегії.

Наступне, командири повинні займатися «правовою підготовкою бойового простору». Це означає, що командир повинен забезпечити військовослужбовцям розуміння норм права, котрі застосовується до бойових дій, і готове до застосування його в екстремальних умовах. В цьому відношенні, як показали події у 2007 році, навчання військовослужбовців міністерства оборони США в Іраку викликало стурбованість. Тільки «47% військовослужбовців сухопутних військ і 38 % морських піхотинців згодні, що з некомбатантами слід поводитись з гідністю і повагою, і 1/3 всіх військовослужбовців заявляли, що слід дозволяти тортури для захисту життя своїх військовослужбовців» (*DOD News Briefing, May 4, 2007*).

Можна припустити, що найкращий шлях уникнення інцидентів – обмеження числа військ на місцевості. Підтримуючи цей висновок відповідно до доповіді Human Rights Watch (вересень 2008 р.), цивільні жертви «просто траплялись під час планових повітряних ударів на шляху підозрілих ворожих цілях», однак «завжди відбувались під час нестабільних, негайних повітряних атаках, часто після виконання підтримки наземних військ» (*Human Rights Watch, Jun. 30, 2007*). Тобто, невелика наземна операція може обмежити ризики для цивільних осіб.

Правова підготовка бойового простору вимагає більших зусиль для виховання медійного ресурсу з метою усвідомлення, що вимагають накази і розпорядження старшого начальника. Як було відмічено раніше, противник сьогодні добре розуміє у своїх відносинах із глобальними медіа, відтак збройні сили повинні швидко відповідати та, ідеально, ще до того, як відбувається розслідування і відкрито, наскільки це можливо, до lawfare-інцидентів. Відносини із медіа повинні будуватись до подій, які можуть трапитись. Це, по-перше, роз'яснення правового питання та його складність, по-друге, демонстрація зусиль, які здійснюються для уникнення непотрібних цивільних втрат.

Командиру підрозділу доцільніше запозичити ініціативи Ізраїлю, заснувавши групи «оперативної верифікації» для запису активності в реальному часі у випадках, де противник застосовує ефективну стратегію lawfare, котра концентрується навколо заяв про військові злочини. Так чи інакше багатofункціональні групи спеціалістів з правових, оперативних питань, розвідки та цивільних питань повинні бути організовані, натреновані (підготовлені) і споряджені до швидкого розслідування заяв про інциденти із

великими втратами. Подібно, системи управління і контролю повинні бути визначені для їхньої здатності запису даних, за необхідності, точної реконструкції процесів.

Групи «оперативної верифікації» змогли б бути більшими, ніж просто покращеними (модернізованими) елементами зусиль інформаційних операцій. Особливо організовані, навчені та споряджені вони можуть надати допомогу дипломатичним працівникам. В той же час вони також можуть забезпечити в реальному часі зворотний зв'язок з командирами, котрі керують бойовими діями. Тобто, дані від таких груп можуть краще показати, наприклад, можливості для безпечного захисту невинних осіб.

Звичайно, що користь консультації експерта-юриста є абсолютно необхідною в період застосування lawfare. Військові юристи, котрі відповідальні за забезпечення консультацій для бойових дій, потребують вишколення не тільки у правовому відношенні, але й також у вивченні озброєння (його ТТХ), а також у планах їх застосування. Важливо, щоб командири чітко і недвозначно доводили до своїх військових підрозділів вести бойові дії із дотриманням норм права. Із вищесказаного, мета командирів підрозділів – мати кваліфікованого військового юриста, котрий надихав би військо за допомогою правильної поведінки так, щоб воно інстинктивно правильно діяло на полі бою. Найбільш ефективний шлях до цього це уважне роз'яснення застосування ворогом стратегії lawfare і підкреслення вербальних впливів на загальний успіх виконання завдання. Одним і з найбільш потужних мотиваторів у поведінці війська є бажання збільшити безпеку своїх військовослужбовців.

Відтак, вводячи «lawfare» за логікою Клаузевіца, військовослужбовці і, особливо, командири військових підрозділів здатні усвідомити і засвоїти важливість суворого дотримання норм права як дуже практичний і необхідний елемент виконання бойового завдання відповідно до реалій військових операцій XXI століття. Забезпечення військових підрозділів правничою та моральною діяльністю своїх дій додає йому тільки бойову міць.

Застосування lawfare та інших форм «гібридної війни» в сучасних умовах вимагає вивчення питань інтеграції lawfare із правилами ведення війни, а саме:

у визначенні суперечки, в якій юридичні рішення є мало-ймовірними для того, щоб прогнозувати найбільш точну обстановку у збройній боротьбі;

у використанні юридично обмежених нових та існуючих систем озброєння для збільшення їхньої ефективності під час планування військових операцій;

у використанні сумніву до норм управління і стратегії та визначення методів для збільшення ефективності спірних потенційних змін;

у встановленні умов, де опоненти створюють юридичні факти на місцевості, які можуть надати їм перевагу у майбутніх конфліктах;

у встановленні умов, в яких опоненти шукають створення міжнародних юридичних норм і видозмінюють або застосовують існуючі міжнародні норми, які будуть забороняти використання зброї, за допомогою якої можна отримати перевагу;

у внесенні змін в міжнародні юридичні норми або видозмінювати чи застосовувати міжнародні юридичні норми, які будуть забороняти використання зброї, за допомогою якої можна отримати перевагу;

у встановленні протидіючих зусиль для блокування доступу до бойової техніки;

у визначенні протидіючих потреб для бойової техніки та пошуку блокування доступу в межах існуючих юридичних норм.

Вивчення цих питань є найбільш очевидно важливою складовою у забезпеченні військових підрозділів, де дотримання дисципліни у веденні бою є більшим, ніж питання характеру і відповідальності (*Дубно, Задорожний та інші, 2020*). Відповідно, командири і начальники всіх рівнів потребують роз'яснення своїм підлеглим важливості врахування наслідків збройного протистояння з противником та розуміння неефективності у недбалому ставленні до своїх обов'язків. Цю частину тривалої роботи необхідно проводити до прибуття військовослужбовців у зону збройного конфлікту.

На сьогодні виявлення законності або незаконності окремих осіб, які перебувають під пильним оком суспільства та ЗМІ, в тому числі військовослужбовців, має великий оперативний та стратегічний вплив на військово-політичну ситуацію в країні.

Військове керівництво всіх рівнів повинно включити вивчення протидій різним формам гібридної війни у планувальний процес бойової підготовки. Це стане запорукою того, що командири та їх військові формування будуть готові до нових викликів у майбутньому.

Висновки. Таким чином, в залежності від цілей у збройному конфлікті кожна сторона вибирає те сприйняття і виконання законодавчих актів, яке їй вигідне на даний момент. Використання закону (правових дій чи міжнародно-правових актів) однією стороною з метою тиску на іншу змушує її діяти за невиконанням для нього планом чи задумом, або lawfare, що є новою формою ведення війни. Застосування lawfare має на меті отримати перевагу шляхом підкорення опору противника без бою. Ця форма «гібридної війни» має під собою нейтральну ідеологічну основу і може бути використана будь-якою стороною. Таке застосування форми гібридної війни стає інколи ефективнішим, ніж ведення війни звичайними видами зброї, а це може мати вирішальний елемент у збройних конфліктах ХХІ сторіччя. Подальше вивчення шляхів інтеграції lawfare із правилами ведення війни розширює можливості сторін у збройному конфлікті і вимагає від військового керівництва включити до бойової підготовки особового складу вивчення питань протидії різним формам «гібридної війни».

Використані посилання

Дубно М.В., Задорожний В.П., Ломак М.М., Польцев І.В. (2020) Lawfare – важливий елемент у збройних конфліктах. *Науковий журнал "Молодий вчений"*, № 6 (82). С. 229-232.

Ожаревський В.А., Задорожний В.П. (2017). Lawfare як вид "гібридної війни" сучасності. *Збірник тез доповідей науково-практичної конференції «Застосування Сухопутних військ Збройних Сил України у конфліктах сучасності»*. Львів. С. 126.

Пономарьов І.Г., Задорожний В.П. (2019). Використання lawfare в ЗС США. *Збірник тез доповідей науково-практичної конференції 14 березня 2019 року*. Харків. С.141-142.

Задорожний В.П., Ткаченко М.І. (2018). Щодо інтеграції форм «гібридної війни» та прийомів ведення війни. *Збірник тез доповідей Міжнародної науково-технічної конференції «Перспективи розвитку озброєння та військової техніки Сухопутних військ»*. Львів. С. 341.

Клаузевиц К. (1941). *О войне*. Перевод с немецкого. Т.1. 2-е изд. Москва. 254 с.

Гачак-Величко Л.А., Топчак І.М., Крамар Р.І. (2017). *Основи правознавства та міжнародного гуманітарного права*. Львів. 197 с.

Пикте Ж. (2001). *Развитие и принципы международного гуманитарного права*. 2-е изд., испр. Москва. 112 с.

Charles Dunlap Jr. (2001) Lawfare 101: A Primer, URL: [https:// www.armyupress.army.mil/Portals/7/military-review/Archives/English/MilitaryReview_20170630_complete_book.pdf](https://www.armyupress.army.mil/Portals/7/military-review/Archives/English/MilitaryReview_20170630_complete_book.pdf) (accessed 20 Dec 2019).

Charles Dunlap, Jr. (2001). *Law and Military Interventions: Preserving Humanitarian Values in 21st Century Conflicts*. Carr Center for Human Rights, John F. Kennedy School of Government, Harvard University, Working Paper. URL: <http://www.ksg.harvard.edu/cchrp/Web%20Working%20Papers/Use%20of%20Force/Dunlap2001.pdf> (accessed 12 Feb 2020).

US Coalition Airstrikes Kill, Wound Civilians in Southern Afghanistan, (2007). International Herald Tribune, Jun. 30, 2007, URL: <http://www.iht.com/articles/ap/2007/06/30/asia/AS-GEN-Afghan-Violence.php> (quoting Maj John Thomas, spokesman for NATO's International Security Assistance Force) (accessed 20 Mar 2020).

Charles J. Dunlap, Jr. (2015). *Lawfare: A Decisive Element of 21-st Century Conflicts?* URL: <https://apps.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a515192.pdf> (accessed 11 Dec 2019).

Erlanger S. (2009). *A Gaza War Full of Traps and Trickery*, New York Times, Jan. 11, 2009, URL: <http://www.nytimes.com/2009/01/11/world/middleeast/11hamas.html> (accessed 21 Feb 2020).

Cordesman A. H. (2009). *The Gaza War. A Strategic Analysis*, Center for Strategic and International Studies, Feb. 2, 2009, URL: http://www.csis.org/media/pubs/090202_gaza_war.pdf (accessed 20 Dec 2019).

Darnstadt T. and Schult C. (2009). Did Israel Commit War Crimes in Gaza?, *Spiegel*, Jan. 26 2009, URL: <http://www.spiegel.de/international/world/0,1518,603508,00.html> (accessed 20 Dec 2019).

Department of Defense (2007). DOD News Briefing with Assistant Secretary Cassells from the Pentagon, May 4, 2007 (news transcript) available at <http://www.defenselink.mil/transcripts/transcript.aspx?transcriptid=3958> (accessed 22 Dec 2019).

Human Rights Watch (2008). "Troops in Contact" Airstrikes and Civilian Deaths in Afghanistan, URL: <http://hrw.org/reports/2008/afghanistan0908/afghanistan0908web.pdf> (accessed 20 Dec 2019).

References

Dubno M.V., Zadorozhnyi V.P., Lomak M.M., Poltsev I.V. (2020) "Lawfare is an important element of armed conflicts". *Young Scientist*, Vol 6 (82) June 2020, pp. 229-232.

Ozharevskiy V.A., Zadorozhnyi V.P. (2017). "Lawfare as type of "hybrid war" of the present". *Summary thesis and reports of scientific practical conference "Using the Army of Ukrainian Armed Forces in present conflict"*. Lviv. P. 126 (ukr.).

Ponometryov I.G., Zadorozhnyi V.P. (2019) "Using lawfare in US Armed Forces". *Summary thesis and reports of scientific practical conference from 14 Mar 2019*. Kharkiv, pp. 141-142 (ukr.).

Zadorozhnyi V.P., Tkachenko N.I. (2018). About integration "hybrid war" and warfare. Summary thesis and reports of International scientific practical conference «*Future trend of development of arms and equipments of the Army*». Lviv. P. 341 (ukr.).

Clousewitz K. (1941). The war. Translated from Germany. Vol 1. *Issue*. 2. Moscow, 254 p. (rus.)

Hachak-Velichko L.A., Topchak I.N., Kramar R.I. (2017). Fundamental law and international humanitarian. *Text-book*. Lviv. 197 p. (ukr.).

Pikte J.(2001). Development and principles of international humanitarian law. Issue 2,*Moscow*. 112 p. (rus.).

Charles Dunlap Jr. (2001) *Lawfare 101: A Primer*, URL: https://www.armyupress.army.mil/Portals/7/military-review/Archives/English/MilitaryReview_20170630_complete_book.pdf (accessed 20 Dec 2019).

Charles Dunlap, Jr. (2001). *Law and Military Interventions: Preserving Humanitarian Values in 21st Century Conflicts*. Carr Center for Human Rights, John F. Kennedy School of Government, Harvard University, Working Paper. URL: <http://www.ksg.harvard.edu/cchrp/Web%20Working%20Papers/Use%20of%20Force/Dunlap2001.pdf> (accessed 12 Feb 2020).

US Coalition Airstrikes Kill, Wound Civilians in Southern Afghanistan, (2007). International Herald Tribune, Jun. 30, 2007, URL: <http://www.ihf.com/articles/ap/2007/06/30/asia/AS-GEN-Afghan-Violence.php> (quoting Maj John Thomas, spokesman for NATO's International Security Assistance Force) (accessed 20 Mar 2020).

Charles J. Dunlap, Jr. (2015). *Lawfare: A Decisive Element of 21-st Century Conflicts?* URL: <https://apps.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a515192.pdf> (accessed 11 Dec 2019).

Erlanger S. (2009). *A Gaza War Full of Traps and Trickery*, New York Times, Jan. 11, 2009, URL: <http://www.nytimes.com/2009/01/11/world/middleeast/11hamas.html> (accessed 21 Feb 2020).

Cordesman A. H. (2009). *The Gaza War. A Strategic Analysis*, Center for Strategic and International Studies, Feb. 2, 2009, URL: http://www.csis.org/media/csis/pubs/090202_gaza_war.pdf (accessed 20 Dec 2019).

Darnstadt T. and Schult C. (2009). Did Israel Commit War Crimes in Gaza?, *Spiegel*, Jan. 26 2009, URL: <http://www.spiegel.de/international/world/0,1518,603508,00.html> (accessed 20 Dec 2019).

Department of Defense (2007). DOD News Briefing with Assistant Secretary Casscells from the Pentagon, May 4, 2007 (news transcript) *available at* <http://www.defenselink.mil/transcripts/transcript.aspx?transcriptid=3958> (accessed 22 Dec 2019).

Human Rights Watch (2008). “Troops in Contact” Airstrikes and Civilian Deaths in Afghanistan, URL: <http://hrw.org/reports/2008/afghanistan0908/afghanistan0908web.pdf> (accessed 20 Dec 2019).

Zadorozhnyi V., Poltsev I.

WILL LAWFARE BE A DECISIVE ELEMENT OF 21ST-CENTURY CONFLICTS?

In the article there is shown exercises violation of rules of law of international law in different armed conflicts and interpreting using rule of law. For many commanders and other military leaders, the role of law in twenty-first century conflicts is a source of frustration. Some think it is “handcuffing” them in a way that is inhibiting combat success. For others, law is another “tool that is used by the enemies. For key ally law seems to be injecting counterproductive hesitancy into operational environments. All of these interpretations have elements of truth, but at the same time they are not quite accurate in providing an understanding of what might be called the role of lawfare in today’s military conflicts. Law has become central to

twenty-first century conflicts. Today's wars are waged with an abundance of legal rules and legal fora. This is the result of many factors outside of the military context, including the impact of internationalized economics. Globalization is changing the contours of law and creating new global legal institutions and norms. As with many other aspects of modern life, trends in the economic sphere impact warfighting, and this includes how law interacts with armed conflict. Many senior leaders have come to recognize this reality. It's become very legalistic and very complex. Technology has also revolutionized the impact of law on war, as its many manifestations add to war's complexity. No true understanding of the exercise of military power can be attained without an appreciation of how the law shapes military missions and their outcomes. The purpose of this article is to provide an overview of the concept of what has come to be known as lawfare and to existing international legal acts and the consequences of non-fulfillment of one of the warring parties. In the article there is shown the issue of combat missions by military personnel in terms of the relation of the parties to the armed conflict with respect to its obligations, as well as proposed ways of integrating lawfare and warfare with determination of lawfare as a decisive element of 21st-century conflicts.

Keywords: armed conflict, military doctrine, law, rule of law, lawfare.